

Het kabinet van de familie Staal - Yolanda Entius

- vrijdag 15 juli 2011, 05u00

Een geestig gruwelkabinet

'Een moeder vecht toch voor haar jong.' Zo gaat het in de dierenwereld, als het goed is. En zo hoort het ook bij de mensen, vinden de zussen Do, Ilse en Mees in de roman *Het kabinet van de familie Staal*. Maar bij de familie Staal gaat het niet zo.

Het kabinet van de familie Staal van Yolanda Entius volgt het huwelijksleven van de ouders, vanaf de kennismaking tussen vader Kobe en moeder Muis in de jaren vijftig tot de dood van vader, in het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw. Het verhaal begint onschuldig: een bangelijk, arm meisje wordt verliefd op 'een kleine man, die dacht dat hij groot was' en die haar een beter leven belooft. Huisje, boompje, beestje, maar dan in een milieu dat niet vaak in de Nederlandse literatuur beschreven is: een laag-burgerlijk gezin, waar de grootste wens is 'over het spoor' te wonen, en de doorzonwoning in te richten met eikenhout uit Oisterwijk. Meubelfabriek Oisterwijk, waar honderdduizenden Nederlanders hun dressoirs en leunstoelen kochten, ging in 1990 failliet. De burgerdroom was voorbij. Zo ook voor Kobe en Muis: hun drie dochters keren zich tegen hen, en komen eindelijk in opstand. De breuk is definitief.

Het gezinsleven dat Yolanda Entius met prettige, laconieke pen beschrijft, blijkt afschuwelijker dan de lezer na de eerste hoofdstukken vermoedt. De drie meisjes zijn doodsbang voor hun vader. Hij is een sadist, die als hij zijn dochters eens op een ijsje trakteert expres de smaken bestelt waarvan hij weet dat ze moeten kokhalzen. De moeder is de hele dag bezig met de vader en de kinderen uit elkaar te houden. Ze durft het niet voor haar dochters op te nemen. Man en vrouw zijn immers één. De reden voor moeders angst treft de lezer als een mokerslag, op pagina 30. Kobe en Muis zijn dan net getrouwd. 'Ze woonden samen in het tochtige kamertje achter het spoor. Ze woonden er toen hun zoon geboren werd. Ze woonden er toen Muis hun zoon, drie weken oud, dood aantrof in zijn wieg.'

Miniatuurwereld

De verdachte wiegendood van de baby zet de verbeelding van Mees, de jongste dochter en de verteller van het verhaal, in gang. Ze fantaseert zich haar oudere broer in een voorgeborchte van de hemel, die sterk lijkt op de miniatuurwereld van Märklintreinen in een Alpenlandschap dat vader in de eetkamer heeft gebouwd. In deze kleine wereld is alles goed: er brandt een rond potkachelkje en het pannetje soep pruttelt. Hier lijkt de tijd stil te staan. Mees' fantasie maakt dat ze haar opvoeding redelijk doorstaat. Voor haar zus Ilse geldt dat niet: die belandt in het gekkenhuis. En Do kiest ervoor burgerlijker dan burgerlijk te worden, en net als haar moeder haar mond te houden.

Die opvoeding wordt clichématiger opgediend dan het verhaal verdient. Een kind met mazelen ziek op de bank, vakantiestress op de ringweg om Turijn, het spelletje ik-zie-ik-zie-wat-jij-niet-ziet: verrassend zijn die ervaringen niet. Daardoor valt het wel sterker op dat de gebeurtenissen die er echt toe doen, de dood van de baby, het seksueel misbruik door een huisvriend op de camping, en het vermoeden dat ook de vader zijn dochter misbruikte, juist niet beschreven worden. Die herinneringen gaan kennelijk de fantasie te boven.

En naarmate het boek vordert, weet je als lezer niet meer of dit 'reality' is, het lievelingswoord van Kobe, of fantasie. Mees is immers tekenaar geworden, kunstenaar; ze verzint en vult in. Mees is ook al in de veertig als ze het verhaal vertelt, en herinneringen zijn altijd een vervorming en verkleuring van de historische werkelijkheid. In een 'uitklaptekening' die ook in het boek is opgenomen, brengt ze op geestige wijze de veelkantige werkelijkheid van het gezinsleven terug tot twee dimensies. En zo verspringt deze roman van typisch Hollands realisme naar een gefantaseerde burgerdroom, die ontaardt in een burgernachtmerrie. Soms een absurdistisch toneelstuk, soms een wat te voor de hand liggend psychologisch drama.

Af en toe slaat Yolanda Entius de plank mis, en lijkt dan te vergeten dat haar perspectief bij Mees ligt, of maakt ze haar punt wat al te nadrukkelijk, bijvoorbeeld als Mees als volwassen vrouw haar overleden broer bezoekt. 'En wat is mijn plaats van bestemming?' vraagt ze dan. Maar haar directe, droogkomische stijl en de theatrale wijze waarop zij haar personages voorstelt, maken *Het kabinet van de familie Staal* tot een geslaagd humoristisch, maar inktzwart familieportret.

DE AUTEUR: Nederlandse actrice, regisseur, schrijfster van toneelstukken, filmscenario's en verhalen. Debuuteerde als romanschrijfster in 2005 met 'Rakelings'.

HET BOEK: een gefantaseerde burgerdroom ontaardt in een burgernachtmerrie.

ONS OORDEEL: soms wat voor de hand liggend, maar humoristisch en inktzwart.

YOLANDA ENTIUS

Het kabinet van de familie Staal.

Cossee, 222 blz., 18,90 €.

Maria Vlaar